

MATCHFIXING

Declan Hill

MATCHFIXING

VOETBAL EN DE GEORGANISEERDE MISDAAD

Uitgeverij Carrera, Amsterdam 2013

© Declan Hill
© Nederlandse uitgave Uitgeverij Sylfaen
Oorspronkelijke uitgave McClelland & Stewart
Oorspronkelijke titel *The fix: soccer and organized game*
Vertaling en redactie Edith Vroon
Omslagontwerp Jan van Zomeren
Typografie Perfect Service

ISBN 978 90 488 1816 7

NUR 480/740

www.uitgeverijcarrera.nl

Deze uitgave wordt in Nederland en België gedistribueerd door Carrera, een imprint van Dutch Media Uitgevers bv.

INHOUD

INTRODUCTIE

Bijna niet te geloven 9

De roofvogels 17

DEEL 1 AZIË: DE ONWEERSWOLKEN

Proloog 29

1 De horde sprinkhanen 30

2 Wat ben je verdomme aan het doen? 41

3 Deskundig geouwehoer 51

4 De grote jongens misgelopen 62

5 Het systeem draaiende houden 71

6 Gangsters, vertrouwen en berispingen 81

7 De val van de quotering 91

DEEL 2 EUROPA: EEN NORMALE MANIER VAN ZAKENDOEN

Proloog 105

8 De komst van de sprinkhanen 107

9 De Gouden Eeuw 117

10 Omkoping of geen omkoping? 131

11 Hoe arrangeer je een wedstrijd? 150

12 Seks en de mannen in het zwart 167

13 De kanonnen staan verkeerd gericht 188

14 Zinloos om erheen te gaan 195

DEEL 3: DE WERELDBEKER

Proloog 209

15 Het verhaal van Pal 212

16 Achter de deur 229

17 De opbouw 241

18 Een kleine stad in Duitsland 248

- 19 De Goudkust 266
- 20 Ik zweer het: ik ben onschuldig 283
- 21 Wie bewaakt de bewakers? 299

EPILOOG

De redding van het voetbal 315

Dankwoord 328

Noten 331

Bibliografie 380

Register 390

INTRODUCTIE

BIJNA NIET TE GELOVEN

Dit verhaal gaat over het gevecht tussen goed en kwaad dat in het internationale voetbal verankerd ligt.

– EMMANUEL PETIT, Franse middenvelder en wereldkampioen

9

Het begint allemaal met een moord. Of eigenlijk begint het met twee gruwelijke, bloederige moorden. Op 9 augustus 2008 werden in een klein appartement vlak bij de binnenstad van de Noord-Engelse stad Newcastle de lichamen ontdekt van Kevin Zhen Xing Yang, een knappe, vriendelijke Chinese promovendus, en zijn vriendin, Cici Xi Zhou. Yang en Zhou waren niet zomaar vermoord, maar eerst urenlang gemarteld; zijn keel was doorgesneden, haar hoofd op drie plekken ingeslagen. De politie stond voor een raadsel. Het koppel leek zo populair. Ze hadden veel vrienden en geen aanwijsbare vijanden. De zaak leek onoplosbaar, tot de politie achter Yangs werkelijke carrière kwam. Hij was helemaal geen promovendus, zoals hij de immigratiedienst had voorgehouden, maar maakte deel uit van een internationaal goknetwerk. Yangs taak was het aansturen van andere Chinezen in Groot-Brittannië om de Britse voetbalwedstrijden te volgen voor de illegale Aziatische gokmarkt, waarin vele miljarden dollars omgingen. Ze gingen naar de stadions, keken naar de wedstrijden en leverden via hun mobiele telefoons live commentaar voor Azië. Het was een duidelijke, eenvoudige en zeer goed betaalde baan, maar om de een of andere reden besloot Yang op een gegeven moment zijn werkgevers te verraden.

Als de maffia besluit iemand te vermoorden, is wat ze doet met het lichaam van het slachtoffer een duidelijk signaal aan de rest van de wereld. De meeste mensen verdwijnen ergens in een anoniem betonnen gat of in een berg gebluste kalk die ergens in een haven wordt geloosd. Maar voor overlopers en verraders moet er een publiek vertoon komen van de macht van de maffia. Yang en Zhou waren een

voorbeeld. Hun verminkte lichamen stonden symbool voor wat je te wachten staat als je verraad pleegt aan een machtige, criminele industrie.

10

De Britse politie arresteerde een man die in het huis was geweest. Er zat bloed op zijn kleren en hij had Yangs horloge en computer bij zich. Hij beweerde dat hij gewoon een kamer in hun appartement huurde. De moordenaars hadden hem gedwongen de deur open te doen en hem, doodsbang, vastgebonden in de badkamer terwijl de martelingen en moorden plaatsvonden. Ondanks zijn verhaal werd hij veroordeeld tot drieëndertig jaar cel, maar niemand, de politie, de rechter, noch de families van de slachtoffers, dacht dat hij het brein achter de moorden was. Ook waren ze er niet van overtuigd dat hij alleen had gehandeld. Tijdens de rechtszaak zei de rechter dat hij de indruk had dat de verdachte te bang was om te vertellen wie de andere moordenaars waren geweest. Om deze bevinding bekend te maken, hield de Britse politie een openbare persconferentie. In hun eigen land en de rest van Europa werd hier nauwelijks aandacht aan besteed. Maar de persconferentie werd wel live uitgezonden in China, waar om en nabij de 500 miljoen mensen zaten te kijken, oftewel vijf keer zoveel als het aantal mensen dat in 2008 naar de Super Bowl keek.

Kevin Yang, Cici Zhou en hun moorden vormen deel van een internationale revolutie. Een wereldwijd fenomeen van gokken en het arrangeren van wedstrijden dat hele samenlevingen verandert en sporten over de hele wereld kapotmaakt. Veel van de bonden in Azië, waar het allemaal begon, en Oost-Europa, zijn door deze corruptie feitelijk ingestort. Inmiddels komen de arrangeurs naar West-Europa en Noord-Amerika, waar ze honderden wedstrijden arrangeren.

Een lezer denkt nu misschien: pardon?! Een illegale gokmarkt waar vele miljarden dollars in omgaan? Vijfhonderd miljoen mensen die wáárnaar kijken? Honderden gearrangeerde wedstrijden? Dat kan ik bijna niet geloven! Ik zou het u niet kwalijk nemen als u dat dacht. Toen ik zeven jaar geleden aan mijn onderzoek begon, wist ik nog maar weinig van deze industrie, noch van de macht die ze heeft. Ik was buitengewoon sceptisch. Dit boek is een verslag van wat ik allemaal heb ontdekt. Ik zal u uitleggen hoe de industrie werkt en hoe het komt dat de omkopers zo succesvol zijn geweest. U zult lezen over

honderden gearrangeerde wedstrijden in tientallen verschillende landen over de hele wereld. U zult lezen over mensen die met een pistoolkolf werden neergeslagen, over ontvoeringen en moordpartijen. U zult lezen over de goede mensen die geprobeerd hebben te vechten tegen deze vloedgolf van corruptie en hoe zij maar al te vaak aan de kant zijn gezet, zijn ontslagen, gevangengezet of vermoord.

Kortom, u zult lezen over de twee grootste schandalen in de wereldsport van dit moment. U zult lezen dat er een bende omkopers is, verbonden met de georganiseerde misdaad, die een aantal wedstrijden binnen de grootste sporttoernooien van de wereld heeft gearrangeerd.

Er heeft een grootschalig politieonderzoek plaatsgevonden, deels aangezwengeld door de eerste publicatie van mijn onderzoek en alle beroering die dit teweeg heeft gebracht. Het onderzoek werd aangevat door het georganiseerde-misdaadteam van de politie in Bochum, Duitsland. De rechercheurs beluisterden duizenden uren aan afgetapte telefoongesprekken. Ze plaatsten tientallen mensen onder toezicht en werkten dag en nacht om erachter te komen hoe groot het netwerk van omkopers nou werkelijk was. Na meer dan een jaar werk, om exact 6.24 uur op een koude novemberochtend in 2009, trokken honderden agenten in heel Europa erop uit en arresteerden tientallen verdachten. In de paar dagen die volgden, maakten ze hun voorlopige bevindingen bekend: tweehonderd verdachte wedstrijden in negen verschillende landen, en honderd verschillende spelers, coaches, scheidsrechters en gangsters die ervan werden verdacht er iets mee te maken te hebben. In de daaropvolgende weken nam het aantal verdachte wedstrijden en betrokken spelers alleen nog maar toe. Het was een nieuwe vorm van wereldwijde corruptie die zich uitspreidde over landen en werelddelen: een arrangeur in Duitsland zou spelers in Zwitserland, Turkije en Griekenland aansturen, en met hulp van assistenten in Londen en Nederland de illegale gokmarkten in Hongkong en Maleisië bespelen.

De verdachte wedstrijden variëren van wedstrijden in de prestigieuze Champions League tot aan jeugdwedstrijden in een park. Zelfs het ongelukkige Canadese nationale elftal was er onopzettelijk bij betrokken. In november 2009, een paar weken voor de arrestaties, hadden de Canadezen met 3-0 van een zwak Macedonië verloren.

Niet het feit dat de Canadezen verloren van zo'n erbarmelijke tegenstander wekte het wantrouwen van de opsporingsambtenaren, maar het feit dat er vier penalty's in de wedstrijd hadden gezeten. Vier penalty's is veel voor een voetbalwedstrijd: de meeste wedstrijden hebben er niet één. Wat nog vreemder was, was dat iemand op de Aziatische illegale gokmarkt een wel erg grote som geld had ingezet op drie goals en het exacte aantal penalty's dat had plaatsgevonden. Toen de 'onregelmatige gokpatronen' op het aantal goals en penalty's naar boven kwamen, besloot de UEFA een onderzoek in te stellen naar de scheidsrechter en hem ook te schorsen.

Dit boek zal een paar belangrijke arrangeurs aan u voorstellen en laten zien hoe ze te werk gaan. In hoofdstuk 8 zult u lezen over een arrangeur uit China die in 2004 naar België verhuisde. Hij werd bijgestaan door een plaatselijke Siciliaanse zakenman en arrangeerde het jaar daarop tientallen wedstrijden in de Belgische eredivisie. In hoofdstuk 11 zult u lezen over de omvang van de corruptie in de Turkse competitie, over hoe zowel spelers als bestuursleden daar betrokken waren bij het arrangeren van talrijke wedstrijden. In hoofdstuk 12 zult u lezen over de gebroeders Sapina, twee Kroatiërs die in Duitsland woonden en een aantal wedstrijden in de Duitse competities arrangeerden. In hoofdstuk 14 zult u lezen over William Lim, een Maleis-Chinees, die in 2007 schuldig werd bevonden aan het arrangeren van wedstrijden in Oostenrijk. Vanaf hoofdstuk 16 zult u kennismaken met Lee Chin, een gangster-arrangeur die in Bangkok woont en beweert dat hij tientallen wedstrijden op hoog niveau heeft gearrangeerd.

En nu komt het: ze zijn – volgens het onderzoek van de Duitse politie – allemaal met elkaar verbonden. De meesten kennen elkaar en belden elkaar regelmatig. Volgens het verslag van de aanklager – en dit is niet onderzocht door de rechtbank – had Sapina een goede vriend en zakenpartner, een mede-Kroaat die in Neurenberg woonde. Er was een geheim afluisterbandje waarop te horen was hoe hij William Lim als 'zijn goede vriend' omschreef. Ze belden Lim zelfs op zijn geheime schuilplaats in Europa. Er is nog ander bewijs voor de connecties tussen deze veroordeelde arrangeurs. Zo zat er tussen Lims omvangrijke politiedossiers en telefoongespreksregistraties, met de naam VNR ST/1528209/2005, een papertje met daarop het

telefoonnummer van de Belgische arrangeur en de naam van een bekende gearrangeerde wedstrijd. Ik wil benadrukken dat het hier niet gaat om een goed georganiseerde criminele samenzwering. Ze hebben geen strikte hiërarchie, noch een duidelijke structuur. Er is geen capo of baas die bevelen uitdeelt aan de rest. Het is gewoon een groepje criminelen dat doet wat het doet: soms spannen ze samen, soms rivaliseren ze met elkaar, maar altijd zijn ze op zoek naar een manier om geld te verdienen door een wedstrijd te arrangeren.

En nu komt er nog iets, wat vreemd genoeg nooit aanleiding heeft gevormd tot een grootschalig politieonderzoek: er is al zeker twintig jaar lang bij werkelijk ieder belangrijk internationaal voetbaltoernooi een vergelijkbare bende arrangeurs werkzaam. Zoals u in dit boek zult lezen, is hun staat van dienst bevestigd door tientallen verschillende spelers, coaches en ervaren sportofficials. Deze arrangeurs zijn aanwezig geweest op het wereldkampioenschap onder 17, het wereldkampioenschap onder 20, het olympisch voetbaltoernooi, het wereldkampioenschap voor vrouwen en het wereldkampioenschap voor mannen. Ik geloof dat zij met succes wedstrijden hebben gearrangeerd op zeer hoog niveau in het internationale voetbal.

Toen mijn bevindingen in september 2008 werden gepubliceerd, was er veel weerstand tegen. Veel van die weerstand was onschuldig. Veel fans wilden het slechte nieuws gewoonweg niet horen. Het is als wanneer een patiënt van de arts te horen krijgt dat hij kanker heeft. In sommige gevallen is het makkelijker om de werkelijkheid te ontkennen dan toe te geven wat er aan de hand is. Nu het Europese politieonderzoek veel van wat in dit boek staat bevestigt, schakelen sommige fans over van ontkenning naar berusting, zonder het gevecht aan te gaan. Ze zeggen dingen als: 'Ach, het zijn alleen de kleine wedstrijden in kleine competities in kleine landen die ermee te maken hebben.' Deze mensen sluiten doelbewust hun ogen. Hiermee wordt ook de vraag ontweken: wat staat er over vijf jaar te gebeuren? Sterspelers ontstaan niet zomaar uit het niets. Veel spelers van de grote clubs in de grote competities zijn afkomstig van precies die clubs en competities die nu corrupt blijken te zijn.

Ook moet u zich, als lezer, niet al te zelfvoldaan voelen. Het klinkt misschien allemaal exotisch en vreemd, maar deze nieuwe vorm van

corruptie in de sport zal ook deze kant op komen waaien. De geldbedragen op de Aziatische gokmarkt zijn simpelweg te groot om niet door te stromen naar Noord-Amerikaanse en Europese sporten, zelfs tot aan een zeer laag niveau. Het is in Canada al in kleine mate aanwezig. Ik heb met een aantal professionals in de Major League Soccer (MLS) gesproken. Zij vertelden me over andere spelers die voor gokkers werkten – niet om te arrangeren, maar om hen van informatie te voorzien: wie er geblesseerd was, wie er geselecteerd was, wie er goed ging spelen. Daar begint het mee. Verdachten van zeer ernstige vergrijpen beginnen vaak ook met iets kleins, en in dit geval betekent het dat Noord-Amerika over een paar jaar – tenzij er iets wordt gedaan om het in de kiem te smoren – zijn eigen omkoopschandalen zal hebben, gebaseerd op dit nieuwe netwerk van corruptie.

Vreemd genoeg houdt de opzettelijke onwetendheid niet op bij de gewone voetbalfans; de weerstand gaat helemaal door tot aan vele officials op topniveau. Dit is de reden dat ik eerder schreef over de twee grootste schandalen in de sportwereld van dit moment. Het eerste schandaal is dat criminele bendes zoveel voetbalcompetities en toernooien zo succesvol kapot hebben gemaakt. Het tweede schandaal is dat veel officials, die de leiding hebben over deze toernooien, hebben geweten van de aanwezigheid van deze arrangeurs en ervoor hebben gekozen zeer weinig actie tegen hen te ondernemen. Ik wil niet zeggen dat alle wedstrijden in alle competities onder verdenking moeten worden gesteld, noch wil ik zeggen dat alle officials corrupt zijn of ervoor hebben gekozen medeplichtig aan corruptie te zijn. De wereld van de internationale sport is een huis met vele kamers: de meeste mensen in die kamers zijn hardwerkende, eerlijke, fatsoenlijke mensen. Maar veel officials willen gewoonweg niet weten wat er daadwerkelijk speelt.

Een lezer zal dit wellicht opmerkelijk in de oren klinken. Iedereen uit het veld zal toch zeker alles in het werk willen stellen om een eind te maken aan corruptie? Maar toch hebben sommige bestuurders, zij die de leiding hebben over de organisaties, een zeer eigenaardige achtergrond. Zo hebben we bijvoorbeeld Grigori Surkis. In 1995 was hij voorzitter van Dynamo Kiev, destijds het topteam van de Oekraïne. Dynamo was uit de Champions League gegooid, omdat een paar officials geprobeerd hadden de Spaanse scheidsrechter met bontjassen

om te kopen voor een ophanden zijnde wedstrijd. Twee van Dynamo's bestuurders werden voor het leven uitgesloten van de sport: Vasilij Babiyhchuck, de algemeen secretaris van Dynamo, en Igor Surkis, Grigori's broer en bestuurslid van de club. Een aantal UEFA-officials vertelde mij dat ze na deze beslissing politiebescherming nodig hadden voor wat volgens hen de Oekraïense maffia was, en waarschijnlijk niet verbonden aan de club. Een paar maanden later kwam de UEFA terug op haar besluit. Dynamo Kiev werd weer toegelaten tot de competitie van het daaropvolgende jaar en de verbanningen van Igor Surkis en Babiyhchuck werden tenietgedaan. Vervolgens werd Igor Surkis voorzitter van Dynamo Kiev. Maar in 2004 werd Grigori Kiev officieel de toegang tot de Verenigde Staten ontzegd wegens corruptie en het vervalsen van verkiezingsresultaten. Surkis beweerde in een Oekraïense krant dat de Amerikaanse aantijgingen 'niet op werkelijkheid berusten'. En inderdaad hebben ze hem in de Oekraïne alle ruimte gegeven. Inmiddels is hij daar zowel politicus als voorzitter van de Oekraïense voetbalbond. Ook in het internationale voetbal kon hij gewoon zijn gang gaan, want ook in 2004 werd hij uitgenodigd om plaats te nemen in het bestuur van de UEFA.

Een andere voetbalbond, een andere ruimte. Sinds de eerste publicatie van dit boek is mij door een aantal Europese voetbalofficials gevraagd om van gedachten te wisselen over hun organisaties. In het beste geval willen ze bespreken welke maatregelen ze kunnen treffen om een eind te maken aan de wedstrijdcorruptie. Er zijn veel manieren om dit te doen: meer vrouwen en professionele scheidsrechters, betere pensioenregelingen en meer geld voor opleidingen voor spelers, een integriteitsafdeling binnen elke voetbalbond die uit ex-agenten bestaat. Al deze dingen zijn relatief makkelijk te bewerkstelligen en veel voetbalbestuursleden hebben zeker oren naar dit soort ideeën.

Maar in het slechtste geval willen de officials eigenlijk alleen maar weten wie mijn bronnen zijn en hoe ze die te pakken kunnen krijgen. Vorig jaar had ik in een café een afspraak van het laatste kaliber met twee prominente Europese voetbalofficials. We hadden een uitvoerig gesprek en ik zei tegen hen dat ik, zoals een goed onderzoeker betaamt, nooit mijn bronnen zou prijsgeven. Dat is een kwestie van vertrouwen. Een van de bestuursleden is een heel eerlijk en fatsoen-

lijk man. Zijn collega, die uit een Europese regio komt die bekendstaat om zijn georganiseerde misdaad, stond anders tegenover corruptie dan zijn collega. Hij zei: 'Misschien is totale ontkenning wel de beste manier om met corruptie om te gaan. Als te veel mensen de sport in twijfel gaan trekken, wat moeten we dan beginnen?'

16

Op een gegeven moment excuseerde het eerste bestuurslid zich en ging naar de wc. Toen hij weg was, boog het tweede bestuurslid zich over de tafel en zei: 'Aan het begin van ons gesprek had je het over vertrouwen. Nou, dat werkt ook de andere kant op. In mijn woonplaats heb ik een hoop vrienden zitten, van het type dat jij wel kent. Als jij ons naait, naaien zij jou, begrepen?' Er viel een korte pauze en toen lachte hij. Ik zei: 'O ja? Nou, misschien moeten jouw mensen maar eens met mijn mensen praten.' En toen lachten we allebei. Toen het andere bestuurslid terugkwam, repte we allebei met geen woord meer over dit gesprek en niet lang daarna gingen ze allebei weg.

Een laatste opmerking. U zult begrijpen dat het onderzoek voor dit boek gevaarlijk is geweest. Om die reden heb ik bepaalde namen, data en andere informatie achtergehouden. Na de eerste publicatie heb ik complete dossiers toevertrouwd aan twee verschillende advocaten in verschillende landen. Ik heb hun specifieke instructies gegeven dat ze, mocht mij iets overkomen, alle details moeten vrijgeven. Dit heb ik gedaan om mijn gezin en mijzelf te beschermen. Ik hoop dat u die dossiers nooit te lezen krijgt. Ik hoop dat dit boek voldoende is. Ik hoop dat het genoeg is om de sport te veranderen, eens en voor altijd.

DE ROOFVOGELS

17

Het was op 17 juli 1994 erg heet en zonnig in Californië. Meer dan 90.000 toeschouwers zaten samengepakt in de Rose Bowl in Pasadena klaar voor de finale van het wereldkampioenschap voetbal. Italië en Brazilië zouden op het veld uitvechten wie het sterkst was, terwijl wereldwijd meer dan 2 miljard mensen het spektakel op televisie zouden volgen. Ondertussen had de crème de la crème van de internationale high society zich in het vipgedeelte van het stadion verzameld. Pelé, ooit 's werelds beste en populairste speler, zat daar tussen beroemdheden en politiek leiders als Al Gore en Henry Kissinger. Maar in deze skybox zat ook een man met een erg omstreden achtergrond, Anzor Kikalishvili. Uit een onderzoek van het Amerikaanse Congres en de FBI kwam hij naar voren als een van de kopstukken van de Russische georganiseerde misdaad. Ooit was hij functionaris geweest binnen de communistische overheid, maar na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie werd hij voorzitter van een organisatie met de duistere naam: de 21st Century Association. De 21st Century Association had wat pech gehad met haar voorzitters. Hun laatste directeur was gedood door een kogel van een sluipschutter. De directeur voor hem was omgekomen bij een afrekening binnen de maffia. De 21st Century Association stond erom bekend dat ze bescherming (*krisha*) bood aan andere Russische *mafiyas*, die op hun beurt overal in het land weer 'krisha' boden. In een poging Kikalishvili's gestage infiltratie in Florida te stuiten, tapte de FBI een maand na de WK-finale de telefoon van Kikalishvili af. Op die taps was onder meer te horen dat hij een echtpaar uit Florida dreigde als beesten te villen. Geen enkele FBI-rechercheur twijfelde eraan dat hij die bedreigingen ook zou uitvoeren.

Die middag echter voelde Anzor Kikalishvili zich waarschijnlijk zeer op zijn gemak met een aantal van de andere gasten in de vip-ruimte. In het midden van de loge zat João Havelange, de toenmalige

baas van de FIFA. In 1994 werd hij door een Braziliaanse officier van justitie in verband gebracht met 'de beruchtste capo van het land', ene Castor de Andrade, het hoofd van een illegaal goknetwerk met een geschat vermogen van 2,6 miljard dollar. Een man ook die volgens Braziliaanse wetshandhavers banden met vooraanstaande Colombiaanse drugsbendes had. Vlak bij hem zat Vyacheslav Koloskov, de toenmalige voorzitter van de Russische voetbalbond, een organisatie die nogal wat te lijden had onder maffiamoorden. Juan José Bellini, de president van de Colombiaanse voetbalbond, was er niet. Hij was die middag verhinderd: een van de spelers van het Colombiaanse team was neergeschoten kort nadat hij teruggekeerd was van het WK. Bellini zou een jaar later veroordeeld worden voor 'illegale verrijking' en witwassen van geld voor de Cali-kartel. De FIFA is de organisatie die wereldwijd het voetbal beheert. Het WK is het grootste voetbalvenement ter wereld. Al deze mannen waren ofwel lid van de FIFA, ofwel gast van de FIFA.

Ik ontmoette Anzor Kikalishvili in een Georgisch restaurant in Moskou in de winter van 1999. Hij vertelde hoe hij had genoten van de WK-finale in 1994 en hoezeer hij van sport hield, met name van voetbal. Ik was daar als medeproducent van een televisiedocumentaire voor de Canadese omroep CBC, die later uitgezonden werd door het Amerikaanse programma *Frontline*. Sinds de wereldbekerwedstrijd van 1994 was hem de toegang tot de Verenigde Staten ontzegd en hij wilde bij ons de indruk wekken dat hij een redelijke, geciviliseerde man was. Hij nam ons mee uit eten in een piepklein restaurant. Zoals zoveel dingen in Moskou in die tijd had het restaurant iets onwerkelijks. Het voorste deel van het restaurant zat vol met Engelse bouwvakkers, die naar Moskou waren overgevologen om aan een bouwproject te werken. Waarom iemand Engelse bouwvakkers naar Rusland haalde, een land met een hoge werkloosheid en lage lonen, werd ons nooit duidelijk. Ze zaten achter halve liters bier en werden in rap tempo dronken. Achter het gedeelte waar zij zaten was een smal gangpad, dat naar een duur restaurant leidde. Het restaurant was prachtig ingericht en men serveerde er voortreffelijke Georgische gerechten. Kikalishvili arriveerde laat. Hij reed zijn gepantserde fourwheeldrive de stoep op en stopte een meter voor de deur van het

restaurant. Een grote gespierde bewaker in maatpak stond voor de deur. Twee andere mannen stonden in het smalle gangpad. Dat weet ik, omdat toen ik opstond om te kijken of met onze chauffeur alles oké was, ze me niet lieten vertrekken voordat Kikalishvili geknikt had dat het akkoord was. De ruimte had geen andere uitgangen. Het eten was voortreffelijk, de wijn vloeyde rijkelyk en Kikalishvili bleek een goede gastheer. Zijn veiligheidsmaatregelen bleken achteraf ook geen slecht idee. Een paar weken na ons bezoek werd zijn kantoor in de buurt van het Kremlin met een bom opgeblazen. Kikalishvili bleef ongedeerd, wat niet gezegd kan worden van het zwaar beschadigde gebouw.

19

De research voor onze televisiedocumentaire was interessant. Het programma was gebaseerd op de uitlatingen van de freelancejournalist Robert Friedman, die het verband had aangetoond tussen Russische bendeleden en spelers in de nationale ijshockeyleague. Dezelfde Russische bendeleden hadden daarom een prijs op zijn hoofd gezet. Een rechner van de Amerikaanse Senaat vermoedde dat meer dan 80 procent van de ijshockeeyers protectiegeld betaalde aan bendeleden. Er waren echter nog meer connecties. Vaak waren het vriendschappen, zakenrelaties of politieke ambities. Pavel Bure, bijvoorbeeld, was een geweldige ijshockeeyer, maar ook een soort mannelijke versie van Anna Kournikova. Als fotomodel trad hij in de schijnwerpers en was aan beide zijden van de Atlantische Oceaan succesvol. Hij was ook de politiek beschermeling van Anzor Kikalishvili. Als hij in Moskou op bezoek was, hingen er door de hele stad posters van de beide mannen, samen op campagne voor de 21st Century Association. Andere belangrijke ijshockeeyers hielpen bendeleden met immigratiekwesties, met zakelijke aangelegenheden of ze gingen vriendschappelyk met elkaar om.

Het verbaasde me dat zo weinig mensen er last van hadden dat er zoveel figuren uit de georganiseerde misdaad betrokken waren bij een sport. Ik interviewde eens een Russische speler, een van de invloedrijkste in de competitie. Van hem werd door bronnen binnen de FBI gezegd dat hij banden had met bendeleden. Net toen ik op het punt stond naar hem toe te gaan, kwam een van mijn bazen zijn kantoor uit en sprak me aan op mijn afspraak. Hij wilde niets horen over het standpunt van de speler over de maffia, over de mogelijkheid dat

wedstrijden doorgestoken kaart waren en zelfs niets over zijn mogelijke connecties met diezelfde maffia. Mijn baas vroeg mij vooral te informeren naar zijn spel tijdens een recente play-offwedstrijd. Ik was geschokt. We hadden het over een doorgewinterde, cynische journalist die precies wist hoe een verhaal in essentie moet worden opgebouwd. Maar zelfs hij was onder de indruk van alleen al de gedachte aan een ontmoeting, ook al was dit indirect, met een topspeler. Ik realiseerde me welke macht en mogelijkheid sporters hebben om het imago van zelfs de weezinwekkendste mensen op te poetsen. Na dit onderzoek ben ik andere verhalen over de georganiseerde misdaad gaan schrijven. Maar terwijl ik daaraan werkte, kon ik het niet nalaten om me steeds weer te buigen over de vraag: als zelfs een relatief onopvallende sport als ijshockey maffiosi kon helpen hun naam te zuiveren, zou dat dan ook opgaan voor de internationale voetbalwereld?

Ik ben opgegroeid in Engeland, dus voetbal was mijn sport. Ik hou zielsveel van het spel, zoveel dat het bijna niet uit te leggen is, behalve aan andere liefhebbers. Mijn eerste ervaring met voetbal was er een uit de categorie 'ervaringen die je leven veranderen'. Ik zat op de basisschool en een groepje klasgenoten kwam op me af en vroeg me voor wie ik was, voor Arsenal of voor Liverpool. Ik was zes. Ik had van beide clubs nog nooit gehoord, maar ik vond Arsenal zo'n belachelijke naam dat zij wel de zwakkere partij, de underdog, moesten zijn. Ik koos dus voor Arsenal. Een vluchtig genomen besluit, dat later onmogelijk te veranderen bleek. Ik heb ooit eens een uitspraak van een voetbalfan gelezen: 'Je kunt een waardeloze vader zijn, je kunt van je vrouw scheiden, je kunt naar een ander land verhuizen, maar je kunt nooit van club wisselen.' En zo is het mij ook vergaan. Het grootste deel van mijn jeugd en volwassen leven verfoeide ik alles wat met Arsenal te maken had. Hun stijl was onvergeeflijk lelijk. Ze hielden ervan hun tegenstanders in tweeën te schoppen en vervolgens de bal zo ver mogelijk naar voren te trappen. Ze hadden totaal geen techniek, geen vaardigheid en geen bezieling. Erger nog: ik ontdekte dat, in tegenstelling tot wat een echte underdog betaamt, het een rijke club was. Ze hadden met flair en elan kunnen spelen. Maar in plaats daarvan speelden ze onder de leiding van verschillende trainers misdadig slecht. Die wetenschap hielp echter niets. Als een man die ver-

liefd is op een ontrouwe vrouw, ontdekte ik dat ik niet in staat was om de met mijn hart genomen beslissing te veranderen. Jaren gingen voorbij, waarbij ik toekeek hoe Arsenal zich al schoppend, stompnd en intimiderend naar de overwinning werkte. Totdat Arsène Wenger zich aandiende.

Ik heb zelf jarenlang gevoetbald, maar ik was nooit erg goed. Ieder seizoen speelde ik ongeveer een halfuur geweldig. Tijdens dat halfuur vloog ik over het veld. Mijn techniek, doorzettingsvermogen en snelheid waren verenigd in één ogenblik van blessurevrij geluk. De herinneringen aan deze halve uren hielpen me de winter door. Ze waren de reden dat ik bleef meedoen aan tientallen wedstrijden waaraan ik niets bijzonders bijdroeg. Die ervoor zorgden dat ik aan het begin van elk seizoen weer op kwam draven, klaar om te genieten van mijn halfuur durende voetbalhemel. Ik heb dus geen plank vol medailles of bekercups. Maar ik heb wel goede herinneringen en fijne vrienden overgehouden aan dit prachtige spel. Die herinneringen en vriendschappen zijn de reden dat ik besloot om mijn onderzoeksvaardigheden te gebruiken om iets terug te geven aan het spel dat mij zoveel had gegeven.

Het is gemakkelijker om een boek te schrijven als je een groot instituut achter je hebt staan dan wanneer je opereert als freelanceschrijver. Ik had me aangemeld als doctoraalstudent bij de Universiteit van Oxford. Het grootste deel van mijn leven had ik ervan gedroomd om hier te mogen verblijven. Het is werkelijk schitterend: een schat aan interessante historie, prachtige gebouwen en geweldige rijkdommen. Mijn eerste jaar daar was waarschijnlijk mijn gelukkigste jaar ooit. Maar het was niet alleen maar geweldig. Ik heb nog altijd een hekel aan boeken van auteurs die Oxford omschrijven als een en al weelde, pracht en glanzende prijzen. Er zitten daar ook veel kleingeestige mensen in die grote gebouwen. Desalniettemin ben ik de universiteit veel dank verschuldigd. De leraren, mentoren en leidinggevenden deden allemaal iets wat bijna nooit voorkomt in de academische wereld: ze lieten mij met rust. Ze maakten duidelijk dat ze bereid waren om te praten als ik hulp nodig had, maar dan knikten ze bij wijze van spreken naar de boeken en alle middelen die de universiteit te bieden had en zeiden me door te werken.

Mijn college, Green, was de droom van iedere student: een kleine,

beschermde enclave vol fascinerende mensen. In het midden staat zelfs een achttiende-eeuwse sterrenwacht, omgeven door een tuin die het hele seizoen bloeit. Ik hield van mijn leven daar. Ik werd lid van de roeiploeg van Green. Een van mijn ploeggenoten sprak achttien talen (nee, ik geloofde hem ook niet, totdat ik hem al die talen hoorde spreken). Een andere was afgestudeerd student/computerhacker/directeur van een computerbedrijf dat een nieuwe vorm van internetbetalingen had uitgevonden (nee, ik weet ook niet wanneer hij sliep). Weer een andere was vooral bezig met zesdaagse marathons lopen in de Sahara. De rest bestond gewoon uit studenten geneeskunde of mensen met een Fulbright-beurs. Ik beëindigde mijn studietijd door te werken met het type man waarvan ik dacht dat dat was uitgestorven met het overlijden van David Niven of Rex Harrison, een echte Engelse heer. Zijn naam is Anthony Heath. Hij was voorzitter van de faculteit sociologie. Onze ontmoetingen vonden plaats in zijn met boeken gestoffeerde kamer en onze gesprekken over werk voerden we meestal met een kopje thee erbij. Achter Heaths goede manieren zat echter een onverzettelijke en strenge geest, en een groot sportverleden. Hij heeft een heleboel interessant werk gedaan, variërend van onderzoek naar maatschappelijke klasse en opleiding in het Verenigd Koninkrijk, tot het ontwerpen van politieke enquêtes in het hedendaagse Irak. Hij hielp me met de moeilijkheden die gepaard gaan met het voltooien van een doctoraalstudie op Oxford, en voor zijn bewezen hoffelijkheid en intelligentie zal ik hem eeuwig dankbaar zijn.

Ik deed meer dan alleen academisch werk. Ik paste ook de vaardigheden toe die ik als onderzoeksjournalist had ontwikkeld. Ik interviewde mensen die betrokken waren geweest bij het spel. Het klinkt misschien vreemd, maar er zijn maar weinig journalisten die hebben geprobeerd mensen uit de voetbalwereld te spreken over de georganiseerde misdaad binnen hun sport. Dit heeft deels te maken met de rol die sportjournalisten hebben. Sportjournalisten zijn vaak intelligente, hardwerkende en principiële mensen. Maar hun baan houdt wel in dat ze verslag uitbrengen van de resultaten van niet slechts één specifieke wedstrijd, maar van elke gespeelde wedstrijd. Week na week, seizoen na seizoen. Dit betekent dat ze afhankelijk zijn van mensen uit de club of de voetbalbond om toegang te krijgen tot de wedstrijden en de spelers. Het betekent ook dat als ze een schandaal

ontdekken, ze de afweging moeten maken: onthul ik het schandaal, waarbij ik het risico loop om mijn ingangen te verliezen, of houd ik mijn mond en maak ik mijn werk dus een stuk makkelijker? Voor mij was er geen dilemma. Ik was niet geïnteresseerd in voetbaluitslagen. Ik hoefde geen vrienden te worden met spelers. Ik wilde alleen de waarheid weten over wat er zich afspeelde binnen de sport. Ironisch genoeg wilden mensen vaak juist heel graag met mij praten, omdat niemand ooit eerder contact met hen had gezocht en ze ontzettend graag vrijuit wilden spreken over de corruptie binnen de sport.

In het begin was ik geïnteresseerd in georganiseerde misdaad binnen het voetbal in het algemeen. Ik was vooral gefascineerd door de praktijk imago's op te poetsen. Daarbij neemt een onbekende crimineel een bekende club over of hij verbindt zichzelf aan een beroemde speler. Daarmee transformeert hij zichzelf van een 'controversiële zakenman' tot 'kleurrijke zakenman' en uiteindelijk, als zijn club kampioen wordt, tot 'een lid van het establishment'. Een van de beste voorbeelden van deze praktijk was Joseph Kennedy, die uitgroeide van een stuk tuig dat clandestien drank verkocht en de maffia ten tijde van de drooglegging voorzag van drank tot de vader van de president van de Verenigde Staten. Ik hoefde niet echt naar voorbeelden in de voetbalwereld te zoeken – ze werden me in de schoot geworpen. Sommige topclubs in Europa werden opgekocht door mensen die zo corrupt waren dat je zou twijfelen of je je vrouw, zoon of portemonnee binnen een straal van honderd meter van hen durfde te laten komen. En toch leek niemand ze tegen te houden.

Ik raakte geïnteresseerd in omkoperij binnen de sport. Een bezorgde tennisfunctionaris die ik sprak zei dat dit 'de ultieme bedreiging van de geloofwaardigheid van de sport' was.

Ik bezocht 's werelds beroemdste voetbalstadions, clubs en wedstrijden om de georganiseerde criminelen in actie te zien. Ik onderzocht voetbalcompetities waarbij Chinese bendes (triades) vaak meer dan 80 procent van alle wedstrijden hadden omgekocht. En ik ontdekte dat internationale topscheidsrechters voor belangrijke wedstrijden vaak 'vrouwelijke steekpenningen' aangeboden krijgen en ook accepteren.

Toen ik begon met mijn lezingen op Oxford waren mensen verast als ze hoorden over de banden tussen de georganiseerde misdaad

en de sport. Ik gaf presentaties tijdens internationale conferenties. Ik vertelde publiekelijk, met enig risico voor mijzelf omdat mijn onderzoek nog niet was afgerond, dat Europese sportbonden een tsunami aan omkooppraktijken door Aziatische criminelen tegemoet konden zien. Weinig mensen wilden dit geloven. Nog minder mensen leken er iets aan te willen doen. Ik zal aantonen dat dit voornamelijk te danken was aan onbekwaamheid en onwetendheid ten aanzien van andere culturen. Het kwam ook doordat de zaken die deze nieuwe golf van omkoping veroorzaakten nooit eerder waren vertoond en nooit eerder echt bestudeerd waren. Maar voor een klein deel kwam het ook door een fenomeen dat zich al tachtig jaar geleden had gemanifesteerd. Het zou zich hebben afgespeeld bij het schandaal rond de rechtszaak tegen het baseballteam van de Chicago White Sox. Het team zou bij de World Series van 1919 met de hulp van de gangster Arnold Rothstein de wedstrijd hebben weggegeven. Een van hun spelers was de keurige sterspeler 'Shoeless' Joe Jackson. Er werd gezegd dat toen Jackson naar het gerechtsgebouw liep, een jongetje zich een weg door de menigte baande, met grote heldere ogen naar zijn held zou hebben opgekeken en gezegd zou hebben: 'Zeg dat het niet waar is, Joe, zeg gewoon dat het niet waar is.' Het jongetje symboliseert het vertrouwen dat we stellen in onze sporthelden. We willen niet geloven dat zij ook zwakke kanten hebben, dat zij ook maar gewoon mensen zijn. We willen niet geloven dat zij die kunnen wat wij niet kunnen zich zo zouden verlagen en hun reputatie te grabbel zouden gooien. We willen niet geloven dat wanneer er zoveel in ons leven corrupt is, dat 'de hof der onschuld', die de sport zou moeten zijn, ook corrupt kan zijn.

Tijdens mijn reis ben ik wel degelijk echte helden tegengekomen. Mensen die geprobeerd hebben om 'de mooiste sport van de wereld' op te schonen. Zij zijn echter meestal genegeerd of neergehaald, of hun is het zwijgen opgelegd. Dit boek zit vol met hun verhalen: journalisten die gefaald hebben, dode scheidsrechters, genegeerde spelers. Ik zal u ook voorstellen aan enkele omkopers, criminelen en oplichters die de sport corrumperen. Ik heb zo veel mogelijk geprobeerd om de criminelen zelf aan het woord te laten, waarbij ik gebruikmaak van citaten uit interviews met hen of uit in het geheim opgenomen gesprekken. Dit werk is bij tijd en wijle moeilijk en gevaarlijk geweest.

Om die reden heb ik in de tekst soms de locaties waar de interviews plaatshadden en de namen van zowel de onschuldigen als de schuldigen veranderd. (Als er een naam is gefingeerd, zal ik dat met een asterisk aangeven.) Ik heb dit gedaan om mijzelf en de mensen die ik heb geïnterviewd te beschermen tegen alle gevaren die u zich als lezer vast wel kunt voorstellen.

Ik heb ook geprobeerd de resultaten van mijn onderzoek wetenschappelijk te onderbouwen. In mijn reisverslag ga ik in op hoe voetballers en scheidsrechters zich gedragen tijdens omgekochte wedstrijden, wat de structuur en techniek zijn van de illegale goksyndicaten, waarom relatief rijke profs met aanzien een wedstrijd zouden weggeven, waarom clubfunctionarissen besluiten om de tegenpartij om te kopen, hoe clubs dit aanpakken, hoe ze de scheidsrechters ‘aan hun kant’ krijgen en hoe naar mijn idee Aziatische omkopers uit de gokwereld zich succesvol in het spel hebben weten te mengen en grote internationale wedstrijden hebben weten te beïnvloeden. Ik heb ontdekt dat veel van de onderliggende criminele technieken zich niet beperken tot voetbal. In feite kunnen de methodes van de omkopers worden toegepast in elke andere teamsport, zoals hockey, basketbal of baseball. Om de overeenkomsten aan te tonen heb ik voorbeelden uit andere takken van sport opgenomen. Als je begrijpt hoe omkopers uit de gokwereld te werk gaan om een voetbalwedstrijd te corrumperen, dan begrijp je ook hoe ze hun activiteiten uitbreiden naar de basketbalcompetitie, een crickettoernooi of een tenniswedstrijd. Overigens allemaal sporten waarin de criminele omkopers inmiddels actief zijn.

Mijn kijk op voetbal is veranderd. Ik hou nog steeds van de amateurcompetitie op zaterdagochtend, de kameraadschap en de geur van vers gemaaid gras. Maar het professionele spel laat me koud. Ik hoop dat u, nadat u dit boek hebt gelezen, begrijpt waarom. Ik denk dat u nooit meer op dezelfde manier naar sport zult kijken.